

Ekonomisk trygghet vid ålderdom

11

Förslag till statens budget för 2014

Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	7
2	Lagförslag.....	9
2.1	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	9
3	Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	11
3.1	Omfattning.....	11
3.2	Utgiftsutveckling	11
3.3	Mål för utgiftsområdet	12
3.4	Resultatredovisning	12
3.4.1	Resultat – ersättning vid ålderdom	12
3.4.2	Analys och slutsatser	20
3.4.3	Resultat – ersättning vid dödsfall.....	20
3.4.4	Analys och slutsatser	22
3.4.5	Resultat – Pensionsmyndigheten.....	22
3.4.6	Analys och slutsatser	23
3.5	Politikens inriktning	24
3.6	Fribelopp för arbetsinkomst vid beräkning av bostadstillägg till ålderspensionärer	26
3.7	Budgetförslag	26
3.7.1	1:1 Garantipension till ålderspension	26
3.7.2	1:2 Efterlevandepension till vuxna.....	27
3.7.3	1:3 Bostadstillägg till pensionärer	28
3.7.4	1:4 Äldreförsörjningsstöd	29
3.7.5	2:1 Pensionsmyndigheten.....	30

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	7
3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	11
3.2 Härledning av ramnivån 2014–2017. Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	12
3.3 Ramnivå 2014 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	12
3.4 Andel nybeviljad garantipension av samtliga 65-åringar 2003–2012.....	14
3.5 Utvecklingen av andel och antal pensionärer med BTP samt medelbelopp.....	15
3.6 Andelen personer med låg ekonomisk standard i olika grupper, prognos 2013.....	18
3.7 Andel av befolkningen i olika åldrar med ekonomiskt bistånd, 2012.....	20
3.8 Kontrollverksamheten hos Pensionsmyndigheten	23
3.9 Anslagsutveckling 1:1 Garantipension till ålderspension.....	26
3.10 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:1 Garantipension till ålderspension.....	27
3.11 Anslagsutveckling 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna	27
3.12 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna.....	28
3.13 Anslagsutveckling 1:3 Bostadstillägg till pensionärer.....	28
3.14 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:3 Bostadstillägg till pensionärer	29
3.15 Anslagsutveckling 1:4 Äldreförsörjningsstöd.....	29
3.16 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:4 Äldreförsörjningsstöd.....	30
3.17 Anslagsutveckling 2:1 Pensionsmyndigheten	30
3.18 Finansiering av Pensionsmyndighetens administration.....	31
3.19 Uppdragsverksamhet där intäkterna disponeras.....	31
3.20 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 2:1 Pensionsmyndigheten	32

Diagramförteckning

3.1	Utvecklingen av allmän ålderspension efter skatt 2003–2013, 2012 års priser.....	13
3.2	Antal och andel personer med inkomstgrundad pension och garantipension (siffrorna i staplarna avser procent)	14
3.3	Andelen personer 66 år och äldre med BTP som kommer över gränsen för låg ekonomisk standard med hjälp av BTP	16
3.4	Utvecklingen av antalet personer med ÄFS samt medelbelopp.....	16
3.5	Disponibel inkomst exklusive kapitalinkomster.	17
3.6	Andelen personer med låg ekonomisk standard bland dem över 65 år, relativt och absolut i procent. Prognos 2012 och 2013.	17
3.7	Fördelning i ekonomisk standard bland ålderspensionärerna i förhållande till 60 procent av medianinkomsten per månad 2013.....	19
3.8	Andel som saknar kontantmarginal, 8 000 kronor, 2010-2011.....	19
3.9	Andel som haft ekonomiska problem, 2010-2011.....	19
3.10	Andel med enbart inkomstrelaterad omställningspension (inkl. förlängd omställningspension), 2003-juli 2013	21
3.11	Ekonomisk standard för kvinnor med efterlevandepension jämfört med övriga ensamstående kvinnor 2011.....	21

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.1 och 3.6),
2. bemyndigar regeringen att för 2014 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 8 000 000 000 kronor för att tillgodose Pensionsmyndighetens behov av likviditet i handeln med fondandelar (avsnitt 3.7.5),
3. för budgetåret 2014 anvisar ramanslagen under utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1	Garantipension till ålderspension	16 359 400
1:2	Efterlevandepensioner till vuxna	13 059 200
1:3	Bostadstillägg till pensionärer	8 383 700
1:4	Äldreförsörjningsstöd	677 900
2:1	Pensionsmyndigheten	532 396
Summa		39 012 596

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 102 kap. 16 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

102 kap.

16 §

Reduceringsinkomsten är summan av

1. sjukersättning, aktivitetsersättning, allmän ålderspension och änkepension,
2. pension och invaliditetsförmån som lämnas enligt utländsk lagstiftning,
3. inkomst av kapital enligt 7 § 3,
4. del av förmögenhet enligt 7 § 4,
5. 50 procent av de delar av den bidragsgrundande inkomsten som består av arbetsinkomst enligt 67 kap. 6 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229),
6. 50 procent av de delar av inkomsten enligt 15 § som, bortsett från att skatteplikt inte föreligger, är av motsvarande slag som arbetsinkomst enligt 67 kap. 6 § första stycket inkomstskattelagen, och
7. 80 procent av övriga delar av den bidragsgrundande inkomsten, minskad med ett fribelopp enligt 17–19 §§.

Från och med den månad en försäkrad, som har hel allmän ålderspension, fyller 65 år ska inkomst enligt första stycket 5 och 6 endast beaktas till den del den överstiger 24 000 kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande för bostadstillägg som avser tid före ikraftträdandet.

3 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

3.1 Omfattning

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom omfattar Ersättning vid ålderdom där garantipension, bostadstillägg till pensionärer och äldreförsörjningsstöd ingår, samt Ersättning vid dödsfall där efterlevandepensioner till vuxna dvs. omställningspension, änkepension, särskild efterlevandepension och garantipension till dessa förmåner ingår. Utgiftsområdet omfattar även Pensionsmyndigheten.

Inkomstrelaterad ålderspension (inkomstpension, tilläggspension och premiepension) redovisas under avsnittet Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget. För att ge en mer samlad bild av pensionärernas situation finns i viss utsträckning även inkomstrelaterad pension med i resultatredovisningen under utgiftsområde 11. Den samlade bilden presenteras mer utförligt i avsnittet Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Milljoner kronor

	Utfall 2012	Budget 2013 ¹	Prognos 2013	Förslag 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016	Beräknat 2017
<i>Ersättning vid ålderdom</i>							
1:1 Garantipension till ålderspension	18 035	16 945	16 744	16 359	15 760	14 751	13 990
1:2 Efterlevandepensioner till vuxna	14 226	13 885	13 877	13 059	12 652	12 316	12 025
1:3 Bostadstillägg till pensionärer	7 949	8 031	8 190	8 384	8 215	7 849	7 865
1:4 Äldreförsörjningsstöd	588	618	648	678	714	747	776
Summa Ersättning vid ålderdom	40 797	39 479	39 459	38 480	37 341	35 663	34 656
<i>Myndigheter</i>							
2:1 Pensionsmyndigheten	545	522	509	532	539	537	548
Summa Myndigheter	545	522	509	532	539	537	548
Totalt för utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	41 342	40 000	39 967	39 013	37 880	36 199	35 204

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2014–2017.
Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom**

Miljoner kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	40 000	40 000	40 000	40 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	10	16	24	36
Beslut	18	32	22	20
Övriga makro- ekonomiska förutsätt- ningar	334	462	- 142	175
Volymer	- 1 348	- 2 630	- 3 705	- 5 026
Överföring till/från andra utgifts- områden				
Övrigt ³	- 1	- 1	- 1	- 1
Ny ramnivå	39 013	37 880	36 199	35 204

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2013. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2015–2017 är preliminär.

³ Vissa anslag minskas fr.o.m. 2014 till följd av beräknade samordningsvinster i samband med e-förvaltningsprojekt som genomförs i statsförvaltningen.

**Tabell 3.3 Ramnivå 2014 realekonomiskt fördelad.
Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom**

Miljoner kronor

	2014
Transfereringar ¹	38 480
Verksamhetskostnader ²	522
Investeringar ³	10
Summa ramnivå	39 013

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2012 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

3.3 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet lyder ”Personer med låg eller ingen inkomstrelaterad pension ska garanteras ett värdesäkrat grundskydd. Efterlevande make ska ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara omställningen efter ett dödsfall.

Administration och förvaltning av ålderspensionssystemet ska bedrivas med låga kostnader och till nytta för pensionärer och pensions-sparare. Informationsgivningen ska ge pensions-

spararna goda möjligheter att bedöma sin framtida pension och vad som påverkar den”.

3.4 Resultatredovisning

3.4.1 Resultat – ersättning vid ålderdom

Antalet ålderspensionärer är i dag drygt 2 000 000 och ökar påtagligt till följd av stora årskullar som lämnar förvärvslivet samtidigt som medellivslängden stiger. Den allt större gruppen pensionärer är i högsta grad en heterogen grupp och den ekonomiska standarden inom gruppen pensionärer varierar därför stort. Allt fler pensionärer har en tillräcklig intjänad inkomstrelaterad pension och är därmed inte beroende av grundskyddet i form av garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd, dvs. de förmåner som finns inom utgiftsområde 11. Det är nu endast knappt 10 procent av den allmänna ålderspensionen som betalas ut i form av grundskydd från detta utgiftsområde. Resterande 90 procent är inkomstgrundad ålderspension i form av tilläggs-pension, inkomstpension och premiepension som inte finansieras genom statens budget. Redovisning av den inkomstgrundade delen av den allmänna pensionen finns i avsnittet Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget.

Resultatredovisningen under utgiftsområdet avser alltså grundskyddet. De flesta pensionärer som har garantipension eller bostadstillägg har dock även inkomstrelaterad pension. I viss utsträckning finns därför redovisning som avser denna även under detta avsnitt.

Grundskyddet fyller en viktig funktion när det gäller att upprätthålla den ekonomiska standarden för dem med små ekonomiska marginaler

Utgifterna för grundskydden i form av garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd uppgick 2012 till drygt 26,5 miljarder kronor, vilket är en liten minskning sedan 2011. Utbetalningarna från grundskyddet har minskat över tid i takt med att den inkomstgrundade pensionen har ökat. Undantaget är 2011 då utbetalningarna, till följd av minskade inkomstrelaterade pensioner både 2010 och 2011, ökade.

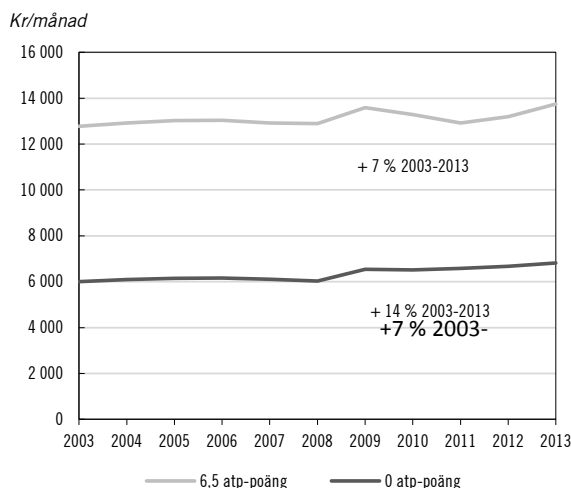
Det visar att minskningar av den inkomstrelaterade pensionen inte i någon större utsträckning påverkar dem som har sin dominerande inkomst i form av grundskydd. Men även för dem som endast har en del av pensionen i form av grundskydd har de minskade pensionerna till stor del kompenseras med ökad garantipension och högre bostadstillägg, eftersom de förmånerna stiger när den inkomstrelaterade pensionen minskar.

Pensionärerna med de lägsta inkomsterna har haft den bästa utvecklingen

Pensionärerna är som grupp inte homogena. Inkomsterna kan komma från många håll och variera betydligt i storlek, precis som för befolkningen i övrigt. I allmänhet har dock inkomster från den allmänna ålderspensionen – garantipension, inkomstpension, tilläggs pension och premiepension – en mycket stor betydelse. Utvecklingen av den allmänna pensionen ger därför en god bild av den ekonomiska utvecklingen för en stor del av pensionärsgruppen och särskilt för pensionärer med låga eller medelhöga pensioner, eftersom de är mest beroende av den allmänna pensionen.

Diagram 3.1 visar hur värdet av den allmänna ålderspensionen förändrats för en ogift pensionär i två olika typfall under den senaste tioårsperioden.

Diagram 3.1 Utvecklingen av allmän ålderspension efter skatt 2003–2013, 2012 års priser

Källa: Pensionsmyndigheten.

Pensionärer med de lägsta pensionerna har procentuellt sett fått störst inkomstförbättring, 14 procent sedan 2003. Det beror främst på de skattesänkningar för pensionärer som genomfördes 2009, 2010, 2011 och 2013. För den som enbart har garantipension är månadsbeloppet efter skatt omkring 650 kronor eller 10 procent högre 2013 jämfört med 2006, dvs. vid föregående mandatperiods början.

Det inkomstprövade bostadstillägget har en stor betydelse för många med små inkomster och förhållandevis hög bostadskostnad. Bostadstillägget är beroende av bostadskostnadens storlek och ingår därför inte i redovisningen av inkomstutvecklingen i diagram 3.1. Det bör dock noteras att de med bostadstillägg har fått en förbättring i och med det extra tillägget på 340 kronor som infördes i två steg 2012 och 2013. Tilläggsbeloppet är lika stort till hushåll med en ogift pensionär som till hushåll med två gifta pensionärer.

Pensionärer med lite högre pensioner fick en successiv förbättring av pensionerna mellan 2002 och 2009 till följd av följsamhetsindexeringen. Den finansiella krisen 2008 ledde dock till mycket sämre tillväxt och den automatiska balanseringen i ålderspensionssystemet aktiverades med en sämre indexering och sänkta inkomst- och tilläggs pensioner åren 2010 och 2011 som följd. Skattesänkningarna 2009, 2010, 2011 och 2013 har motverkat minskningen i nettoinkomst även för dem med högre pensioner. 2012 och 2013 har de inkomstrelaterade pensionerna åter ökat, med 3,5 respektive 4,1 procent.

En stor andel har, utöver allmän pension, kompletterande inkomst främst från tjänstepension. Den kompletterande inkomsten utgör dock som regel en mindre del av hela pensionen och utvecklas ofta i takt med inflationen. Den påverkar därför inte bilden i diagram 3.1 i någon större utsträckning.

För 2014 kommer inkomst- och tilläggs pensionerna att sänkas med 2,7 procent och samtidigt sjunker även de förmåner som är knutna till prisbasbeloppet med 0,2 procent. För en ålderspensionär med 12 000 kronor per månad i inkomstpension betyder det en sänkning med cirka 300 kronor. Den som enbart har garantipension och inte samtidigt har bostadstillägg får en sänkning med knappt 20 kronor per månad.

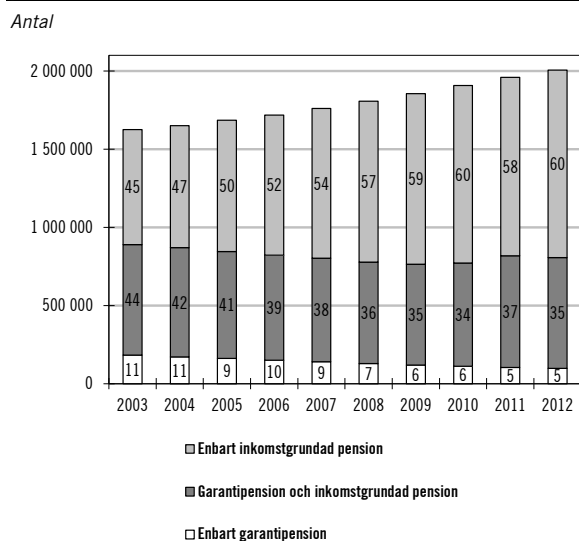
Allt fler pensionärer men allt färre är beroende av garantipension

Antalet ålderspensionärer ökar kontinuerligt och har ökat med drygt 379 000 personer mellan åren 2003 och 2012. Det är antalet pensionärer med inkomstgrundad pension som ökar medan antalet med garantipension minskar något. Garantipensionen betalas ut som ett komplement till den inkomstrelaterade pensionen och i takt med att de som beviljas ålderspension får allt högre inkomstrelaterad pension kommer garantipensionens roll att minska i betydelse. Den är dock och kommer fortsätta vara en viktig förmån för dem som har låg eller ingen inkomstrelaterad pension.

Andelen ålderspensionärer som är beroende av hel eller reducerad garantipension minskar – från 55 procent 2003 till 40 procent 2012 (se diagram 3.2). Andelen som helt saknar inkomstrelaterad pension och därför enbart har allmän pension i form av garantipension har under samma period mer än halverats – från 11 procent 2003 till 5 procent 2012. Denna andel har minskat för både kvinnor och män. 2003 var det 10 procent av kvinnorna och 1,2 procent av männen som enbart hade garantipension. 2012 var motsvarande andel 4 respektive knappt 1 procent.

År 2011 var det första år sedan införandet som andelen garantipensionärer ökade. Det berodde på att de inkomstrelaterade pensionerna minskade åren 2010 och 2011. År 2012 ökade åter den inkomstrelaterade pensionen med följderna att andelen garantipensionärer åter minskade. Utfallen de sex första månaderna 2013 visar att andelen garantipensionärer fortsätter att minska.

Diagram 3.2 Antal och andel personer med inkomstgrundad pension och garantipension (siffrorna i staplarna avser procent)

Källa: Pensionsmyndigheten, STORE.

Garantipension kan man tidigast få från och med 65-årsdagen. Av tabell 3.4 framgår att 33 procent av 65-åringarna fick garantipension 2012, hel eller till viss del, vilket är samma andel som vid garantipensionens införande 2003. Den minskning som pågått sen införandet bröts i och med sänkningarna av den inkomstrelaterade pensionen 2010 och 2011. Ökningen har avstannat 2012, vilket beror på att de inkomstrelaterade pensionerna samtidigt höjdes.

I förhållande till 2003 är andelen 65-åriga kvinnor med garantipension lägre 2012 medan andelen män är högre. Att andelen kvinnor med garantipension sjunker är en följd av att kvinnors arbetskraftsdeltagande har ökat under de senare decennierna. De kvinnor som idag fyller 65 år

Tabell 3.4 Andel nybeviljad garantipension av samtliga 65-åringar 2003-2012¹

Procent

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Andel kvinnor	54	52	52	48	45	43	41	46	51	51
Andel män	11	11	13	13	11	10	11	12	15	15
Andel samtliga	33	32	33	30	28	27	26	29	33	33

¹ Garantipension kan betalas ut fr.o.m. 65 års ålder. Därmed visas i tabellen andelen i en kohort som nybeviljats garantipension vid 65 års ålder.
Källa: Pensionsmyndigheten, STORE

har därför tydligt högre inkomstrelaterad ålderspension (tilläggs pension, inkomstpension och premiepension) än de äldre kvinnor som redan uppbär pension. Trots att andelen kvinnor som beviljas garantipension har minskat var det mer än tre gånger fler kvinnor än män som beviljades garantipension 2012. Det beror på att kvinnors inkomstrelaterade pension ofta är lägre än mäns.

Medelbeloppet för garantipensionen¹ är något lägre för kvinnor än för män, 1 380 kronor per månad jämfört med 1 580 kronor per månad (2012). Skillnaden förklaras av att kvinnornas garantipension ofta betalas ut som ett komplement till den inkomstrelaterade ålderspensionen, vilket beror på att många kvinnor har arbetat deltid och tjänat in en relativt låg inkomstrelaterad ålderspension. De män som beviljas garantipension, 15 procent av dem som fyllde 65 år 2012, har av olika anledningar i större utsträckning endast haft en sporadisk kontakt med arbetsmarknaden. Detta resulterar i att deras inkomstrelaterade ålderspension blir mycket låg, vilket medför att garantipensionen i genomsnitt blir högre.

Bostadstillägg betalas till allt färre men har en avgörande betydelse för pensionärer med små marginaler

Bostadstillägg till pensionärer (BTP) är en inkomstprövad förmån och är därför specifikt riktat till pensionärer med låga inkomster som har små marginaler när hyran är betald. I takt med att gruppen pensionärer får allt högre inkomster minskar därför långsiktigt andelen pensionärer som får bostadstillägg. Eftersom kvinnor i genomsnitt har lägre inkomster än män är det också fler kvinnor än män som har bostadstillägg. Det var 20 procent av kvinnorna som hade bostadstillägg 2012 medan motsvarande siffra för männen var 6 procent (se tabell 3.5). Minskningstakten är snabbare för kvinnorna eftersom genomsnittsinkomsten ökar snabbare för dem än för männen. Det är i sin tur en effekt av att kvinnor som blir pensionärer idag i större utsträckning har haft förvärvsin-

komst än de äldre kvinnorna som lämnar systemet.

Medelbeloppet för BTP är således högre för kvinnor än för män på grund av kvinnornas lägre inkomster. Medelbeloppet för båda könen ökar successivt, vilket främst kan hänföras till bostadskostnadsutvecklingen. Den snabbare ökningstakten av kvinnornas medelinkomst har medfört att ökningstakten av medelbeloppet är något lägre för dem än för männen. Av alla ålderspensionärer med BTP utgör de ensamstående kvinnorna ungefär 75 procent.

Tabell 3.5 Utvecklingen av andel och antal pensionärer med BTP samt medelbelopp

	Andel av ålderspensionärerna		Antal		Medelbelopp	
	2003	2012	2003	2012	2003	2012
Kvinnor	28	20	256 000	208 000	2 000	2 400
Män	8	6	56 000	55 000	1 500	2 100

Källa: Pensionsmyndigheten, STORE

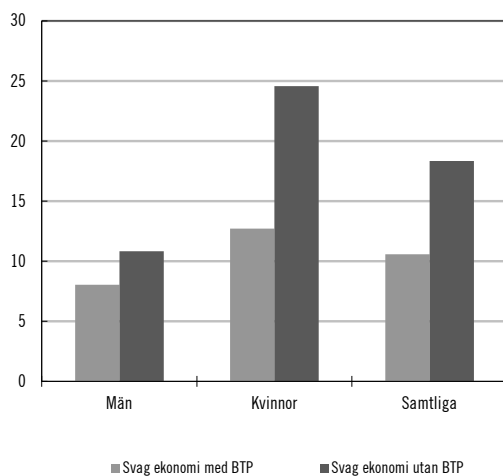
Bostadstillägget har en avgörande betydelse för att lyfta ekonomiskt svaga pensionärer över gränsen för låg ekonomisk standard². Av diagram 3.3 framgår att andelen kvinnor med låg ekonomisk standard nästan halveras till följd av BTP. Effekten har också förstärkts av införandet av tilläggsbeloppet på totalt 340 kronor, vilket ökar bostadstillägget till individen. Två procentenheter av kvinnorna som har BTP har lyfts över gränsen för låg ekonomisk standard på grund av tilläggsbeloppet. När enskilda grupper studeras ses att fem procentenheter fler bland ensamstående kvinnor 80 år och äldre skulle haft en låg ekonomisk standard utan tilläggsbeloppet.

¹ Medelbeloppet avser personer med garantipension födda 1938 eller senare som är bosatta i Sverige. Medelbeloppet för personer födda 1937 eller tidigare är högre till följd av reglernas utformning.

² Låg ekonomisk standard definieras här som en disponibel inkomst under 60 procent av medianinkomsten.

Diagram 3.3 Andelen personer 66 år och äldre med BTP som kommer över gränsen för låg ekonomisk standard med hjälp av BTP

Procent

Källa: Socialdepartementet, beräkningar i HEK 2011.

Allt fler får äldreförsörjningsstöd

Äldreförsörjningsstöd (ÄFS) är det yttersta grundskyddet för personer som har fyllt 65 år. Stödet är helt inkomstprövat och garanterar alla som har fyllt 65 år och bor i Sverige en skälig levnadsnivå. ÄFS är skattefritt och består dels av ersättning upp till en viss skälig levnadsnivå och dels av ersättning för en skälig bostadskostnad. För 2014 är den skäliga levnadsnivån för en ogift 5 353 kronor per månad när en skälig hyra är betald. Hel garantipension plus BTP överstiger beloppet för äldreförsörjningsstödet. Det är därför relativt få som får äldreförsörjningsstöd – drygt 15 700 personer, motsvarande mindre än 1 procent av ålderspensionärerna. De som får ÄFS är främst personer som inte bött de 40 år i Sverige som krävs för hel garantipension och som samtidigt inte har tillräcklig annan inkomst. Ca 12 procent av dem som fick ÄFS i juni 2013 är födda i Sverige.

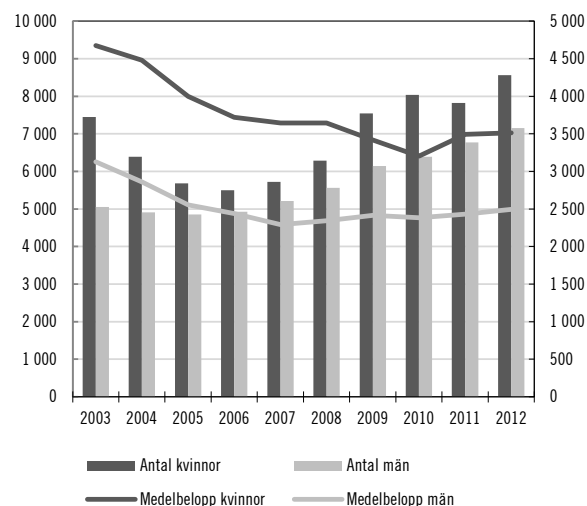
De första åren efter införandet 2003 minskade både medelbeloppen och antalet med ÄFS. De senaste sex åren har antalet ökat något och 2012 var det knappt 8 600 kvinnor och drygt 7 100 män som fick ÄFS. Att antalet ökar beror främst på att en större andel av dem som är födda 1938 och senare är berättigade till ÄFS jämfört med dem som är födda tidigare år. För de som är födda tidigare kan hel garantipension ersätta ÄFS efter 10 års bosättningsstid, vilket medför att det är färre i den gruppen som är berättigade

till ÄFS. Medelbeloppet har även det ökat under 2012, till 3 500 kronor per månad för kvinnor och 2 500 kronor per månad för män.

Diagram 3.4 Utvecklingen av antalet personer med ÄFS samt medelbelopp

Antal med ÄFS

Medelbelopp, kr/månad

Källa: Pensionsmyndigheten, STORE.

Målkonflikten mellan bra grundskydd och låga marginaleffekter

Resultatredovisningen visar betydelsen av ett bra grundskydd för pensionärerna med de lägsta inkomsterna – många äldre slipper vara ekonomiskt utsatta tack vare grundskyddet. Förekomsten av ett inkomstprövat grundskydd innebär dock att en person som tjänat in pension inte alltid har märkbart högre inkomst än en person med garantipension och bostadstillägg. Framförallt bostadstillägget bidrar mycket till denna effekt, eftersom bostadstillägg kan utbetalas samtidigt som andra inkomster uppgår till ca 17 000 kronor i månaden.

Diagram 3.5 visar hur den disponibla inkomsten utvecklas med stigande inkomstgrundad pension (linje). Här bör noteras att disponibel inkomst även innehåller andra inkomster, bl.a. har ofta de med de högsta pensionerna även höga tjänstepensioner.

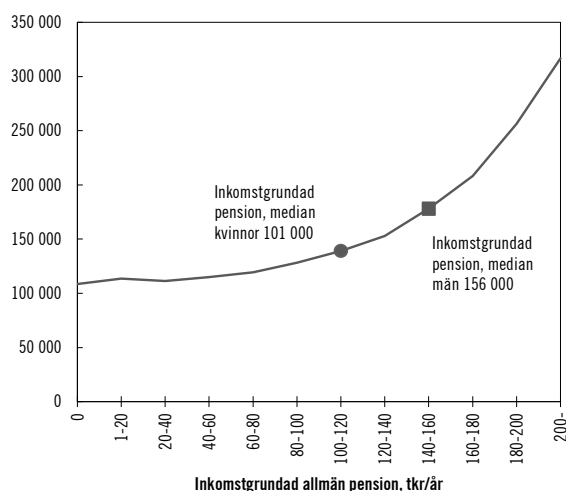
För inkomstgrundad pension upp till omkring 80 000 kronor är linjen mycket flack, vilket innebär att sambandet mellan inkomstgrundad pension och högre inkomst är svagt vid låga nivåer på den inkomstgrundade pensionen. Det vill säga storleken på den inkomstgrundade pen-

sionen ger ingen större skillnad i disponibel inkomst. När den inkomstgrundade pensionen överstiger 80 000 kronor per år börjar sambandet bli tydligare – ju högre intjänad pension desto högre disponibel inkomst. Sett till hur fördelningen mellan män och kvinnor ser ut kan det konstateras att detta samband främst berör männen. Män utgör en klar majoritet i de högre intervallen – över 90 procent av männen har en inkomstgrundad pension över 100 000 kronor. Bland kvinnorna är motsvarande andel 51 procent. I de lägsta inkomstklasserna återfinns främst kvinnor. Av dem som har en inkomstgrundad pension på under 100 000 kronor är 87 procent kvinnor.

Diagram 3.5 Disponibel inkomst exklusive kapitalinkomster.

Disponibel inkomst, kr/år

Källa: Socialdepartementet, beräkningar i LISA 2011.

Andelen med låg ekonomisk standard minskar något

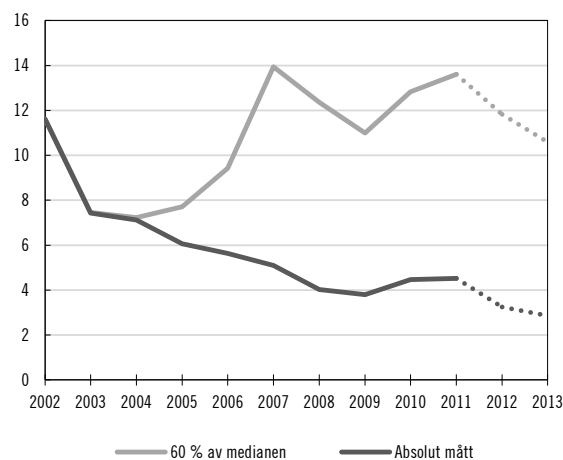
Låg ekonomisk standard beskrivs ofta i relativa termer, dvs. i förhållande till den övriga befolkningens ekonomiska standard. Internationellt sätts gränsen för låg ekonomisk standard oftast till 60 procent av medianinkomsten, dvs. man anses vara ekonomiskt utsatt om inkomsten är lägre än så. Relativa mått visar alltså hur den aktuella gruppen förhåller sig till övriga. Det kan t.ex. medföra att en förändring i den disponibla inkomsten för dem som är förvärvsaktiva (t.ex. höjd eller sänkt skatt) gör att andelen pensionärer enligt måttet låg ekonomisk standard påverkas, trots att deras ekonomiska situation inte har

påverkats alls. Relativa mått måste alltid tolkas med detta i åtanke.

Av diagram 3.6 framgår att andelen med låg ekonomisk standard bland äldre har ökat relativt sett fram till 2011 medan andelen med låg ekonomisk standard mätt i absoluta termer har minskat. Förklaringen till detta är att medianinkomsten för alla i befolkningen har ökat mer än inkomsterna för pensionärerna med den sämsta ekonomin även om de sämst ställda har fått det reellt bättre. Här har jobbskatteavdragets införande, som gav de förvärvsarbetande en påtaglig förbättring en stor betydelse. Det påverkade inte pensionärernas ekonomi men i förhållande till de förvärvsaktiva fick pensionärerna det sämre, vilket ger utslag i det relativa måttet. För 2012 och 2013 beräknas andelen med låg ekonomisk standard i stället minska. Förklaringen är här dels de reala pensionsuppräkningar som skedde 2012 och 2013, dels det tilläggsbelopp inom BTP som införts i två steg 2012 och 2013.

Diagram 3.6 Andelen personer med låg ekonomisk standard bland dem över 65 år, relativt och absolut i procent.¹ Prognos 2012 och 2013.

Procent

Källa: Socialdepartementet, beräkningar i HEK 2011.

¹ Det relativa måttet är andelen personer som har en disponibel inkomst per konsumtionsenhet som är mindre än 60 procent av medianen. Det absoluta måttet är andelen personer under den relativa fattigdomsgränsen ett visst basår (här 2002) uppräknat med inflationen.

För att närmare undersöka vilka inom gruppen över 65 år som riskerar få en låg ekonomisk standard har de i tabell 3.6 indelats efter ålder och kön. Där framgår att det inom alla åldersgrupper främst är ensamstående som har låg ekonomisk standard. Inom alla åldersgrupper är

det också fler kvinnor än män med låg ekonomisk standard.

I jämförelse med 2012 har andelen med låg ekonomisk standard minskat i alla grupper över 65 år. De största minskningarna har skett för ensamstående och allra mest har den minskat bland kvinnor äldre än 80 år, där andelen med låg ekonomisk standard har minskat från 26 till 22 procent. Andelen med låg ekonomisk standard bland personer äldre än 65 år är högst för gruppen utrikes födda, där den 2013 är 24 procent för män och 23 procent för kvinnor. Även här har dock andelen med låg ekonomisk standard minskat sedan 2012 med 4 respektive 2 procentenheter.

Anledningen till den minskade andelen med låg ekonomisk standard bland befolkningen äldre än 65 år är delvis den relativt kraftiga ökningen av de inkomstrelaterade pensionerna 2013. De ökade med 3 procent realt, vilket i snitt är en större ökning än för befolkningen i övrigt. Detta ger tydligast genomslag i gruppen män 66–79 år. Att andelen med låg ekonomisk standard även sjunker i de grupperna, som inte i lika hög grad har inkomstrelaterad pension eller en lägre inkomstrelaterad pension, beror i hög grad på införande av tilläggsbeloppet i BTP.

Tabell 3.6 Andelen personer med låg ekonomisk standard i olika grupper, prognos 2013

Ålder	Boende	Andel med låg ekonomisk standard prognos 2013		Andel med låg ekonomisk standard 2013 jämfört med 2012	
		Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
66–79					
Ensamstående		13	18	-4	-2
Sammanboende		4	4	0	0
80+					
Ensamstående		20	22	-2	-4
Sammanboende		7	6	-1	0
Utrikes födda					
66+		24	23	-4	-2
Inrikes födda					
66+		6	11	-1	-2
Samtliga 66+		8	12	-1	-2
Samtliga 0–65		14	14	0	0

Källa: Socialdepartementets beräkningar i HEK 2011

Sammanfattningsvis kan konstateras att trots att medianinkomsten för pensionärer är lägre än för befolkningen i övrigt är det en mindre andel bland pensionärerna jämfört med övriga befolkningen som har en ekonomisk standard under

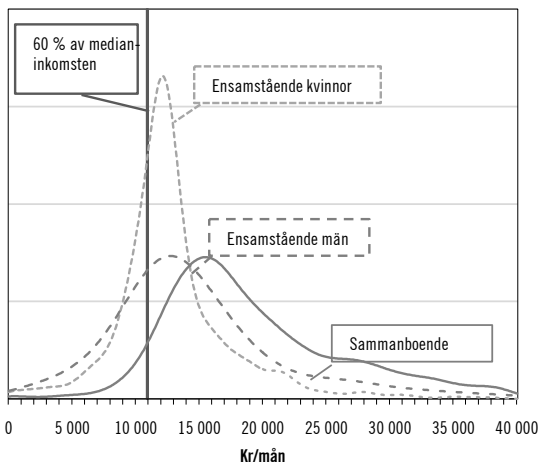
60 procent av medianinkomsten. Förklaringen till det är i huvudsak att det för de allra flesta pensionärer finns ett grundskydd i form av garantipension och bostadstillägg, som tillsammans med andra inkomster lyfter standarden till en nivå strax över gränsen för låg ekonomisk standard.

Många pensionärer har inkomster nära 60 procent av medianinkomsten

En pensionär som enbart har garantipension och bostadstillägg har en ekonomisk standard som ligger nära gränsen 60 procent av medianinkomsten. Det innebär också att det finns en förhållandevis stor grupp som ligger nära gränsen för låg ekonomisk standard. Relativt små förändringar av inkomster eller olika regelverk som påverkar pensionärer kan därför få stor inverkan på andelen med låg ekonomisk standard.

Alla pensionärer har dock inte enbart inkomst från grundskyddet. De flesta har även andra inkomster och därutöver även varierande bostadskostnader. Därför visas i diagram 3.7 fördelningen i ekonomisk standard för ålderspensionärer 2013. Diagrammet visar att många pensionärer ligger runt gränsen för låg ekonomisk standard. Det är främst ensamstående kvinnor som återfinns i denna grupp. Bland sammanboende befinner sig 5 procent i ett intervall mellan 1 000 kronor under över 60 procent av medianen. Motsvarande andel för ensamstående kvinnor och ensamstående män är 25 respektive 19 procent. Sammantaget visar diagram 3.7 att även små förändringar i befolkningens inkomster, och därmed små förändringar i 60 procent av medianinkomsten, medför stora förändringar i andelen pensionärer med låg ekonomisk standard. Omvänt behövs också endast små förändringar av pensionärernas inkomster för att förändra andelen med låg ekonomisk standard. Införandet av tilläggsbeloppet i BTP på 340 kronor är ett tydligt exempel på det, då det minskat andelen ekonomiskt utsatta 2012 och 2013 – se diagram 3.6.

Diagram 3.7 Fördelning i ekonomisk standard bland ålderspensionärerna i förhållande till 60 procent av medianinkomsten per månad 2013

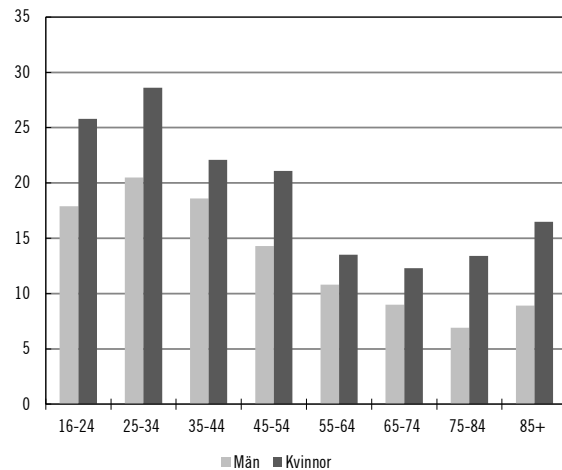
Källa: Socialdepartementet, beräkningar i HEK 2011.

Pensionärerna kan i hög grad hantera oförutsedda utgifter

Statistiska centralbyrån (SCB) har undersökt andelen i befolkningen som inte klarar att betala en oförutsedd utgift på 8 000 kronor. I diagram 3.8 ser man att det i gruppen som är äldre än 65 år är en lägre andel som inte klarar en sådan utgift än det är i övriga grupper. Det är dock en betydligt högre andel bland kvinnorna än bland männen och bland kvinnor som är 85+ är det drygt 15 procent som anger att de inte klarar en oförutsedd utgift av den angivna storleken. Det är vanligare att yngre saknar kontantmarginal. I åldersgruppen 25–34 år saknar drygt var fjärde kvinna och var femte man kontantmarginal jämfört med var tionde i åldersgruppen 65–74 år.

Diagram 3.8 Andel som saknar kontantmarginal, 8 000 kronor, 2010-2011

Procent

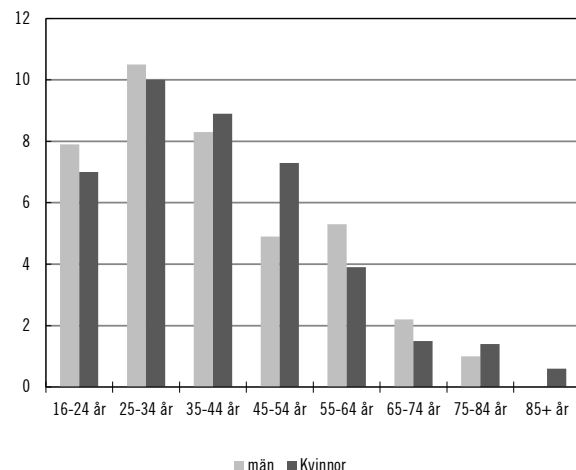
Källa: SCB, EU-SILC/ULF, 2010 och 2011.

Anm: Saknar mindre kontantmarginal om Nej-svar på frågan: "Skulle du/ditt hushåll inom en månad klara av att betala en oväntad utgift på 8 000 kronor utan att låna eller be om hjälp?"

SCB har också undersökt andelen som haft ekonomiska problem på så sätt att de kommit efter med betalningen av sitt boende. Där är andelen betydligt lägre bland de äldre än bland övriga grupper i befolkningen. Den högsta andelen bland de äldre är män i gruppen 65–74 år, där drygt två procent inte kunnat betala för sitt boende.

Diagram 3.9 Andel som haft ekonomiska problem, 2010-2011

Procent

Källa: SCB, EU-SILC/ULF, 2010 och 2011.

Anm: Ekonomiska problem om JA-svar på någon av följande tre frågor: "Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du/ni kommit efter med betalningen av...

... avgiften till bostadsrättsföreningen/hyran för bostaden?

... räntor och amorteringar för bostaden?

... räkningar för el, gas, telefon, vatten, sophämtning eller liknande?"

Liten andel av den äldre befolkningen med ekonomiskt bistånd

Ett ytterligare sätt att undersöka den ekonomiska situationen är att studera andelen som har ekonomiskt bistånd. I tabell 3.7 syns att det är en väldigt låg andel bland den äldre befolkningen som under någon period 2012 har haft ekonomiskt bistånd, 0,4 procent av kvinnorna och 0,6 procent av männen. Det är en något högre andel bland de som är födda i ett annat land än Sverige som har haft ekonomiskt bistånd, 1,7 procent av kvinnorna och 3,2 procent av männen. Andelen med långvarigt ekonomiskt bistånd är relativt sett lägre bland dem över 65 år än bland den övriga befolkningen.

Det är också ett tecken på att grundskyddet inom det allmänna pensionssystemet fungerar som avsett eftersom dessa grupper då antagligen istället har inkomster därifrån. Äldreförsörjningsstödet är också utformat för att de äldre inte ska behöva ekonomiskt bistånd.

Tabell 3.7 Andel av befolkningen i olika åldrar med ekonomiskt bistånd, 2012

	Andel av befolkningen		Andel med långvarigt ekonomiskt bistånd		Andel bland utrikes födda	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
20-29	6,7	6,6	2,0	1,8	14,7	13,8
30-49	4,4	4,0	2,0	1,7	11,9	10,5
50-64	2,5	3,0	1,4	1,6	8,9	9,6
65+	0,4	0,6	0,0	0,1	1,7	3,2

Källa: Socialstyrelsen och SCB:s befolkningsstatistik.

3.4.2 Analys och slutsatser

Ett delmål för utgiftsområdet är att personer med låg eller ingen inkomstrelaterad pension ska garanteras ett värdesäkrat grundskydd. Sammanfattningsvis visar analyserna i detta avsnitt att personer som saknar inkomstrelaterad pension har fått ökad nettoinkomst reallt sett de senaste åren, trots den finansiella krisen. Målet för utgiftsområdet kan i det avseendet anses uppfyllt.

3.4.3 Resultat – ersättning vid dödsfall

Vid dödsfall kan efterlevande män och kvinnor få efterlevandepension i form av omställningspension. Den betalas ut under 12 månader dock

längst fram till dess att personen fyller 65 år. Om det finns barn under 18 år i hushållet finns möjlighet till förlängd omställningspension i tolv månader. Denna kan också förlängas ytterligare om det yngsta barnet inte fyllt tolv år. Omställningspensionen är inkomstrelaterad och är beroende av den avlidne makens/makans intjänade pensionsbehållning. Den som har en låg eller ingen omställningspension alls kan också få garantipension till omställningspension. Därutöver kan också änkepension betalas ut till efterlevande kvinnor. Änkepensionen avskaffades i princip från och med januari 1990, men kan genom långtgående övergångsregler fortfarande beviljas.

Därutöver finns även efterlevandepension till barn i form av barnpension. Barnpensionen redovisas under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

Änkepensionen är fortfarande den dominerande utgiften

I december 2012 fanns 310 000 kvinnor med änkepension jämfört med ca 7 000 personer med omställningspension inklusive förlängd omställningspension. Utgifterna för änkepension uppgick till 13,6 miljarder kronor 2012 medan motsvarande för omställningspensionen var knappt 0,7 miljarder kronor. Man kan således tydligt se att även om änkepensionen har avskaffats så utgör den fortfarande den största delen av efterlevandepensionen och kommer fortsätta göra det i många år framöver. Att änkepensionen dominerar förklaras mycket av att omställningspension ofta betalas ut under ett år medan änkepension betalas ut under fler år och i många fall livsvarigt.

Det är alltså betydligt färre personer som får omställningspension, men det belopp de får är i genomsnitt högre. Medelbeloppet per månad för dem med omställningspension var 7 400 kronor medan motsvarande belopp för änkepension var 3 600 kronor 2012.

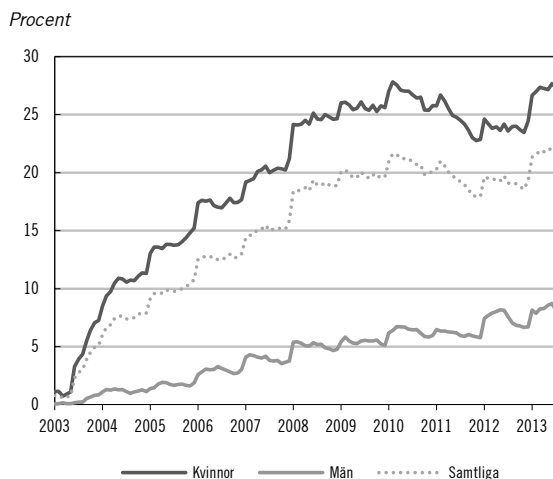
Kvinnor har högre omställningspension än män

Kvinnornas omställningspension är oftast högre än männens. Det beror på att avlidna män i genomsnitt har högre inkomster än avlidna kvin-

nor och att män därför i högre grad också får garantipension. Endast 8 procent av männen med omställningspension hade i juli 2013 en så hög inkomstrelaterad omställningspension att garantipension inte betalas ut. Motsvarande andel för kvinnorna var 27 procent.

Andelen med enbart inkomstrelaterad omställningspension ökade fram till 2011. Den långsiktiga ökningen beror till största delen på övergångsregler och en förändrad sammansättning av gruppen som får omställningspension, men också på den reala inkomstökning som skett under perioden. Under 2011 var nivån lägre än året innan, men 2012 har andelen åter ökat. Det beror på den positiva indexeringen i inkomstpensionsystemet samma år, som efter två års nedskrivningar (2010 och 2011) åter ökat pensionsrätterna.

Diagram 3.10 Andel med enbart inkomstrelaterad omställningspension (inkl. förlängd omställningspension), 2003-juli 2013

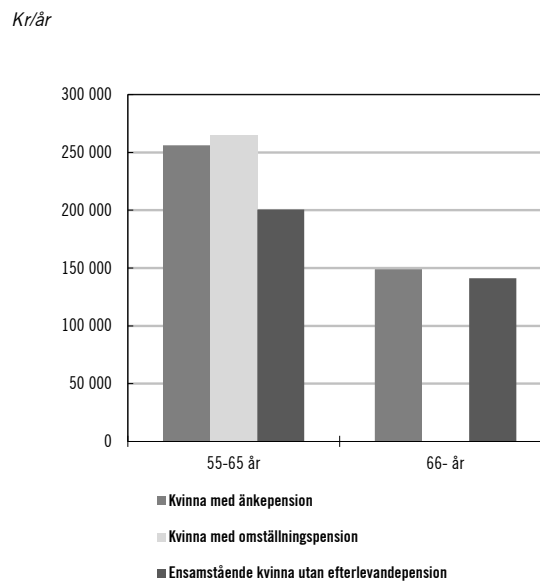
Efterlevandepension höjer den ekonomiska standarden för ensamstående kvinnor

Förutom omställningspension och förlängd omställningspension, som betalas ut till både kvinnor och män, kan alltså även änkepension betalas ut. Till skillnad från omställningspensionen betalas dock änkepension endast ut till efterlevande kvinnor. På samma sätt som omställningspensionen är änkepensionen uppbyggd med en garantinivå och en inkomstrelaterad del. Garantipensionen upphör vid 65 år medan den inkomstrelaterade änkepensionen är livsvarig.

En jämförelse av ekonomisk standard för kvinnor med änkepension, för ensamstående

kvinnor med omställningspension och för övriga ensamstående kvinnor i motsvarande åldrar visas i diagram 3.11. Ingen av grupperna har minderåriga barn. Före 65 års ålder har kvinnor med efterlevandepension betydligt högre ekonomisk standard än övriga ensamstående kvinnor. Änkornas medianinkomst var drygt 50 000 kronor högre per år och kvinnor med omställningspension hade en ekonomisk standard på drygt 70 000 kronor mer än övriga ensamstående kvinnor. Efter 65 år är inte skillnaden lika stor i ekonomisk standard mellan grupperna (omställningspension utges inte efter 65). Medianinkomsten för kvinnor med änkepension var cirka 9 000 kronor högre 2011 än för övriga kvinnor. Att skillnaden i inkomst är mindre efter 65 år beror dels på att garantipension till änkepension inte betalas ut efter 65 års ålder och dels på att änkepensionen samordnas med kvinnans ålderspension i form av tilläggspension från och med 65-års månaden (gäller för kvinnor födda 1930 eller senare).

Diagram 3.11 Ekonomisk standard för kvinnor med efterlevandepension jämfört med övriga ensamstående kvinnor 2011

Motsvarande skillnad i ekonomisk standard återfinns mellan män med omställningspension och övriga ensamstående män. Liknande skillnad återfinns även för ensamstående män och kvinnor med barn som har omställningspension/förlängd omställningspension och övriga ensamstående med barn. Den ekonomiska standarden är i snitt mellan 30 och 40 procent högre

för ensamstående med omställningspension/förlängd omställningspension än för övriga ensamstående i motsvarande åldrar.

3.4.4 Analys och slutsatser

Ett delmål för utgiftsområdet är att efterlevande make ska ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara omställningen efter ett dödsfall. Måluppfyllelsen beror i hög grad på vilka perioder som jämförs, dvs. bland annat hur långt efter ett dödsfall mätningen sker. Eftersom änkepension enbart betalas ut till kvinnor har det också betydelse om den efterlevande är man eller kvinna. Fortfarande är det så att kvinnor i högre grad än män är efterlevande och också har ett större behov av efterlevandeskydd. Av diagram 3.11 framgår att änkor i genomsnitt har en högre ekonomisk standard än ensamstående kvinnor som inte är efterlevande. Utifrån detta kan målet anses vara uppfyllt.

3.4.5 Resultat – Pensionsmyndigheten

Liksom tidigare år har Pensionsmyndighetens ärendehandläggning överlag fungerat bra under 2012, både vad gäller handläggningstider och kvalitet. Några problemområden kvarstår dock; bostadstillägg, återkrav och omprövningar. Handläggningen av omprövningar har efter särskilda insatser förbättrats starkt under 2013 och ligger numera i nivå med myndighetens mål. Inom bostadstillägget går utvecklingen åt rätt håll, även om resultaten fortfarande ligger under myndighetens egna målnivåer. Handläggningen är dock inne i en förändringsfas efter det att regler om att beslut kan ges tillsvidare har börjat gälla. Inom återkrav har produktiviteten minskat och handläggningstiderna förlängts under 2012. Pensionsmyndigheten har genomfört förbättringsåtgärder men de har ännu inte gett resultat. Kvalitetshöjande åtgärder har genomförts inom samtliga processer. Detta arbete fortsätter under 2013. Inom fondhandeln har antalet handelsdagar för premiepensionsfonderna förkortats med en dag.

På minpension.se kan pensionsspararna få en samlad bild av både den allmänna pensionen och i de flesta fall även tjänstepension och privat pensionssparande. Under 2012 har 5,5 miljoner prognoser gjorts på minpension.se, en ökning

med 1 miljon sedan föregående år. Besöken på servicekontoren har ökat till 260 000. Pensionsmyndigheten har märkt av en ökning av frågor om hela pensionen, inklusive tjänstepension och privat pensionssparande. Under 2012 fick alla pensionärer och pensionssparare tillgång till sitt orange kuvert på Pensionsmyndighetens webbplats. Pensionsmyndigheten har i ökad utsträckning hållit sina allmänna informationsträffar tillsammans med tjänstepensionsbolag. Myndigheten erbjuder även fördjupade möten med pensionssparare. 4 000 sådana möten hölls under 2012. Ett försök att hålla fördjupade möten via video har utvecklats under året och fått gott mottagande. Pensionsmyndigheten har under året fått i uppdrag av regeringen att föreslå vilken roll myndigheten ska ha för att stödja pensionssparare och pensionärer som konsumenter. Pensionsmyndigheten har börjat planera för att stärka sin roll på detta område. Samverkan med Konsumentverket och Finansinspektionen har ökat under året.

I Pensionsmyndighetens egna mätningar har de ett nöjd kund-index som ligger på mellan 70 och 82 beroende på informationskanal. I de generella mätningar som görs av Svenskt kvalitetsindex får Pensionsmyndigheten ett nöjd kund-index på 64, att jämföra med 61 för samtliga myndigheter.

Pensionsmyndigheten har i sitt årliga intygande om intern styrning och kontroll angett att hantering och skydd av personuppgifter är ett område med för hög risk. Trots regelbundna utbildningar av personalen kvarstår osäkerhet kring hur personuppgifter får behandlas. Pensionsmyndigheten arbetar med en åtgärdsplan för detta under 2013.

Pensionsmyndigheten genomförde i december 2011 en teknisk begränsning för massfondbyten, eftersom de storskaliga byten som förvaltningsbolag genomfört för sina kunders räkning innebar problem, särskilt för mindre fondbolag. Pensionsmyndigheten har följt utvecklingen sedan dess för att bedöma om den tekniska begränsningen uppfyller syftet och överväger löpande om säkerhetsnivån på den tekniska lösningen behöver höjas.

Pensionsmyndighetens arbete med att motverka felaktiga utbetalningar

Pensionsmyndigheten har sedan starten 2010 etablerat sin kontrollverksamhet. Myndigheten har även haft fokus på att automatisera handläggningen. Det innebär att handläggarnas arbetsuppgifter övergår till att i större utsträckning förebygga fel och kvalitetssäkra och kontrollera i efterhand. Ett elektroniskt informationsutbyte från Skatteverket har inletts, som efter en första körning resulterade i att ca 30 000 kontrollärenden automatskapats. Dessa ska senare struktureras för vidare kontrollutredning. Pensionsmyndigheten har även börjat få elektronisk information från tjänstepensionsbolagen.

Enligt Pensionsmyndigheten är utvecklingsbehovet inom kontrollverksamheten att arbeta mer systematiskt med att värdera risker och bedöma vilka typer av kontrollrutiner som krävs för olika ärenden och målgrupper. Kontrollresurserna ska prioriteras till de områden där de gör störst nytta. Pensionsmyndigheten menar också att de behöver mer kunskap om hur stora felen i utbetalningarna är och vad orsaken till felen är.

Tabell 3.8 Kontrollverksamheten hos Pensionsmyndigheten

	2012	2011
Antal beslut om återkrav	10 937	7 898
Totalt belopp i återkrav ¹	83 mnkr	50 mnkr
Utestående fordringar	165 mnkr	137 mnkr
Åtgärdsfrekvens ²	27 %	19 %
Antal polisanmälningar	26	12

¹ Inklusivt eftergifter.

² Åtgärd är t.ex. indragning, nedsättning eller återkrav. Andel av de kontrollutredningar som klassas som misstanke om brott, som totalt uppgick till 802 stycken under 2012.

De flesta återkrav avser bostadstillägg. Felen avser oftast fel bostadskostnad eller fel tjänstepension. I ungefär hälften av fallen är felen orsakade av myndigheten.

De flesta tipsen till kontrollverksamheten om felaktiga utbetalningar kommer från allmänheten.

För att minska de oavsiktliga felen ser Pensionsmyndigheten arbetet med regelförenklingar som en viktig del. En annan viktig faktor är att få in grunddata, dvs. uppgifter som hämtas elektroniskt direkt från källan i stället för från den försäkrade. Pensionsmyndigheten får numera grunddata från Skatteverket och de flesta av tjänstepensionsbolagen, och har även upp-

arbetat utbyten med ett antal länder som ger elektroniska levnadsintyg. Denna utveckling minskar riskerna för både oavsiktliga och avsiktliga fel avsevärt. För att minska fel i handläggningen har Pensionsmyndigheten även initierat ett projekt om förbättrad handläggning av manuella moment.

Antalet omprövningar har ökat något, medan antalet överklaganden har minskat. Pensionsmyndigheten har fått in ett fåtal JO-anmälningar och ansökningar om skadestånd.

För att stärka kontrollperspektivet i handläggningen arbetar Pensionsmyndigheten med att värdera riskerna i handlägningsprocesserna, så att kontrollåtgärderna kan anpassas därefter. Pensionsmyndighetens policy är att det är viktigt att fokusera på orsakerna till att fel uppstår och bedöma storleken på felen. Resultaten av riskvärderingarna kommer sedan även att användas för att göra riktade urval för smarta kontroller.

3.4.6 Analys och slutsatser

Ett delmål för utgiftsområdet är att förvaltningen av ålderspensionssystemet ska bedrivas med låga kostnader och till nytta för pensionärer och pensionssparare.

Regeringens bedömning är att handläggningen av både ålderspensionen och övriga processer fungerar väl. Regeringen kommer fortsatt följa utvecklingen av handläggningen av bostadstillägg, återkrav och omprövning. Reformen inom bostadstillägget, där det numera är möjligt att ge tillvidarebeslut, ser regeringen som strategiskt viktig för att möjliggöra en snabbare och mer korrekt handläggning av förmånen.

Ett annat delmål är att informationsgivningen ska ge pensionsspararna goda möjligheter att bedöma sin samlade framtida pension och vad som påverkar den.

Regeringen bedömer att Pensionsmyndighetens arbete med informationsuppgiften fungerar väl. Pensionsmyndigheten utvecklar fortlöpande informationen till medborgarna, och arbetar samtidigt för att förbättra kvaliteten och fullständigheten i pensionsprognoserna. För att stärka informationsverksamheten och myndighetens konsumentskyddande insatser föreslår regeringen i denna proposition att medel tillförs Pensionsmyndighetens förvaltningsanslag.

Vad gäller Pensionsmyndighetens intygande om intern styrning och kontroll kommer rege-

ringen att följa myndighetens arbete med att åtgärda bristerna.

För att främja allmänhetens förtroende för myndigheterna är det viktigt att de säkerställer att beslut och utbetalningar är korrekta. Regeringens arbete med att bekämpa fel och fusk inom socialförsäkringen har två parallella fokus. Dels är arbetet inriktat på att motverka både felaktiga utbetalningar som kommer av oavsiktliga fel och att beivra bidragsbrott. Dels vill regeringen förenkla för medborgarna så att det blir lättare att göra rätt, t.ex. genom att se över vilka regelförenklingar som är möjliga. Vad gäller kontrollverksamheten bedömer regeringen att Pensionsmyndigheten efter sina inledande år har etablerat verksamheten. Regeringen kommer att fortsätta arbetet med regelförenklingar och kommer att följa Pensionsmyndighetens arbete med riskvärdering och smarta kontroller. Regeringen har i regleringsbrevet för 2013 gett myndigheten ett särskilt uppdrag att rapportera om kontrollverksamheten inom bostadstillägg efter att de nya reglerna om tillsvidarebeslut började gälla.

3.5 Politikens inriktning

Pensionssystemet är stabilt men behöver ses över

För ett välfärdssamhälle är ekonomisk trygghet när vi blir gamla en fundamental sak. Men vi vet inte hur gamla vi blir och därmed inte hur mycket pengar vi behöver för vår ålderdom och det är lätt att bli ekonomiskt närsynt och därför inte sätta av tillräckligt till ålderdomen. Det är därför vi har ett allmänt pensionssystem, som försäkrar oss om en pension som vi kan leva på – hela livet. Men det räcker inte med att det finns ett pensionssystem. Vi måste också veta att vårt system håller, nu och i framtiden. Att det även för dagens unga, som kanske nyss eller om några år går in i arbetslivet, finns en trygghet och vetskap om att det finns ett pensionssystem som fungerar likartat när de om kanske 40–50 år behöver ekonomisk trygghet som äldre. Just därför är det grundläggande med ett pensionssystem som är stabilt. Finansiellt stabilt så att vi betalar ut det vi har råd med och inte skjuter en skuld till våra barn. Politiskt stabilt så vi inte riskerar att spelreglerna förändras beroende på skiftande politiska majoriteter i riksdagen. Det är ett så-

dant pensionssystem vi har och kommer att ha – det är också en del av den ekonomiska tryggheten för äldre.

Men en föränderlig värld gör att även ett i grunden bra pensionssystem behöver underhållas. Därför pågår nu en omfattande genomlysning i syfte att förbättra och effektivisera systemets funktion. Det är för framtiden väsentliga justeringar som då analyseras men inte de grundläggande principerna. Tvärtom är det angeläget att poängtera att de viktiga principerna som livsinkomstprincipen, dvs. den absoluta kopplingen mellan arbete och pension liksom den finansiella stabiliteten är extremt långsiktiga fundament som ligger fast.

Ett längre arbetsliv behövs för trygga pensioner

Den långsiktigt viktiga frågan i det pågående analysarbetet är översynen av pensionsåldrarna. Vi lever allt längre men kompenserar inte det med ett motsvarande längre arbetsliv. Arbete är grunden för all välfärd, för hållbara pensionssystem och för rimliga pensionsnivåer. Att åstadkomma ett längre arbetsliv har därför hög prioritet för regeringen. En viktig del i detta är insatser inom arbetsmiljöområdet och andra insatser för att förbättra möjligheterna att jobba längre. En mer konkret åtgärd är att höja åldersgränserna för uttag av pension. En sådan åtgärd är viktig som signal om behovet av ett förändrat förhållningssätt till balansen mellan arbete och pension. En sådan signal fyller en dubbel funktion. Dels att vi behöver förlänga arbetslivet för att upprätthålla tillväxt och välfärd. Dels för att vi behöver jobba mer för att upprätthålla pensionsnivåerna under ett längre pensionsliv och därmed även stärka pensionssystemets finanser genom att fler betalar avgifter till systemet. Att upprätthålla pensionsnivåerna oavsett hur länge vi lever är också en del av den ekonomiska tryggheten.

Ett längre arbetsliv är inte bara fråga om att ta ut sin pension senare utan också en fråga om fler arbetade timmar oavsett när i livet det sker. Det är därför angeläget att stimulera till arbete även under pensionstiden. Regeringen föreslår mot bakgrund av det i denna proposition att arbetsinkomster i betydligt mindre utsträckning ska påverka det inkomstprövade bostadstillägget för en ålderspensionär. Förslaget innebär att ett fribelopp på arbetsinkomster införs på 24 000

kronor per år. Det innebär att det blir betydligt mer lönsamt att arbeta för en ålderspensionär med bostadstillägg. I många fall handlar det om ålderspensionärer som har begränsade och kanske oregelbundna arbetsinkomster, vilket innebär att förslaget blir en betydande förenkling för dessa pensionärer.

Ett bra grundskydd som blivit bättre

Grunden i vårt pensionssystem är arbete och att vi är många som betalar pensionsavgift. Alla har dock inte den möjligheten eller har inte haft det hela livet. I ett bra pensionssystem behövs därför ett grundskydd som garanterar en ekonomisk trygghet vid ålderdom till alla. Grundskyddet är beloppsmässigt en relativt liten och minskande del av den allmänna pensionen – omkring 10 procent av hela den allmänna ålderspensionen betalas ut i form av skattefinansierat grundskydd. I sin funktion har de dock en mycket avgörande betydelse för en ekonomisk trygghet för många pensionärer.

Grundskyddet är en slags miniminivå och det är angeläget att en sådan nivå är värdeskyddad. Det finns därför ett sådant mål för utgiftsområdet. Väsentligen är grundskyddet kopplat till prisförändringarna i samhället men även skatten har en stor betydelse för standarden. Regeringen mäter löpande hur den ekonomiska standarden utvecklas för pensionärerna. Mätningarna visar att personer med grundskydd och de lägsta inkomsterna har haft en utveckling av den ekonomiska standarden under de senaste åren som tydligt överstiger prisutvecklingen. Dessa pensionärer har alltså under den perioden fått en reellt förbättrad standard. En viktig del i detta är de satsningar på sänkt skatt för pensionärer som regeringen gjort under flera år. Regeringen lämnar i denna proposition förslag till ytterligare sänkt skatt 2014. Ett annat skäl till den positiva utvecklingen av den ekonomiska standarden är den förbättring av bostadstillägget som gjorts under 2012 och 2013. Förbättringarna av främst bostadstillägget har också lett till att andelen ekonomiskt utsatta bland främst äldre kvinnor har minskat.

Pensionsinformationen behöver bli ännu bättre

En annan målsatt prioritering är att pensions-spararna ska ha goda möjligheter att bedöma sin framtida pension och vad som påverkar den. Det borde vara en självklarhet men är det ännu inte. Det orange kuvertet, med sin pensionsprognos för den allmänna pensionen har haft en stor betydelse för att öka kunskapen om den framtida pensionens storlek. Tjänstepension har emellertid ofta en avgörande betydelse för den totala pensionens storlek men finns inte med i det orange kuvertet. Internetportalen minpension.se har här gjort en viktig insats och kan nu ge en komplett bild av alla pensioner för de allra flesta pensions-sparare även om det alltjämt finns brister i kvaliteten. Antalet användare av portalen stiger successivt och antalet registrerade användare närmar sig nu två miljoner. Det orange kuvertet som oftast inte visar hela den framtida pensionen, skickas dock ut till sex miljoner personer. Det finns därför skäl att misstänka att det fortfarande kan vara en majoritet av pensions-spararna som inte har bildat sig en uppfattning om sin framtida pension. Detta är enligt regeringen bekymmersamt eftersom det innebär att många inte har möjlighet att göra rationella livsval mellan arbete, pension och sparande. Mot bakgrund av behovet och betydelsen av att arbeta längre är det angeläget att det finns ett lättillgängligt och bra beslutsunderlag för alla i form av en prognos om hela den framtida pensionen. Först då kan individen fullt ut se konsekvenserna av ett längre arbetsliv och agera därefter.

Frågan om en god och lättillgänglig information är en viktig del av strävan mot ett längre arbetsliv och regeringen kommer därför fortsatt agera för att den goda och kompletta informationen uppnås och når fram. Ett led i detta arbete är att regeringen nu aviserar att 20 miljoner kronor avsätts till Pensionsmyndigheten för riktade informationsåtgärder till pensions-spararna.

Satsningen ska även förbättra stödet till pensions-spararna som konsumenter. Pensions-spararna efterfrågar stöd vid olika valsituationer inom pensionsområdet, och här kan Pensionsmyndigheten få en viktig roll. Det finns också ett behov av att informera pensions-spararna om konsekvenser för pensionen som inte alltid är uppenbara, men som kan påverka den enskildes livsval. Det kan gälla hur pensionen påverkas vid

olika livshändelser såsom deltidsarbete eller föräldraledighet. För olika grupper behövs riktade informationssatsningar, exempelvis för företagare, invandrade och de som arbetar i branscher utan tjänstepension.

3.6 Fribelopp för arbetsinkomst vid beräkning av bostadstillägg till ålderspensionärer

Ärendet och dess beredning: Förslaget har utarbetats inom Socialdepartementet och beretts under hand med Pensionsmyndigheten.

Regeringens förslag: Vid beräkning av den reduceringsinkomst som används för beräkning av bostadstillägg till ålderspensionärer ska det bortses från arbetsinkomst som inte överstiger 24 000 kronor per år. Fribeloppet gäller per make. Bestämmelsen ska träda i kraft den 1 januari 2014.

Skälen för regeringens förslag: Arbete är grunden för välfärden. Det är därför väsentligt att vi har regelsystem som så långt möjligt stimulerar till arbete. Av det skälet föreslog regeringen i 2007 års ekonomisk vårproposition (prop. 2006/07:100) att bostadstillägget skulle reduceras i mindre grad för inkomster från förvärvsarbete. Från och med den 1 januari 2008 gäller därför att endast 50 procent av sådan inkomst räknas med som inkomst vid beräkning av bostadstillägg.

Till följd av en ökande medellivslängd har det blivit allt mer uppenbart att arbetslivet behöver förlängas. Det handlar då inte bara om att ta ut pensionen senare utan om fler arbetade timmar oavsett när under livet det sker. Det är därför viktigt att vi har regelsystem som stimulerar till arbete – även när pensionslivet har börjat. Regeringen föreslår därför ytterligare en förbättring i reglerna för bostadstillägg till ålderspensionärer med arbetsinkomst. Förslaget innebär att ett fribelopp på 24 000 kronor per år införs för arbetsinkomster för en ålderspensionär som fyllt 65 år. Som arbetsinkomst räknas då all inkomst av förvärvsarbete inklusive inkomst av näringsverksamhet. När bostadstillägget beräknas beaktas därmed endast 50 procent av

den del av arbetsinkomsten som överstiger 24 000 kronor per år. Reglerna gäller för varje ålderspensionär som fyllt 65 år. Det innebär att beloppet gäller för vardera av två makar om båda har fyllt 65 år och får bostadstillägg.

Av de 260 000 ålderspensionärer som har bostadstillägg är det för närvarande knappt 4 000 personer som har en arbetsinkomst och som med förslaget får höjt bostadstillägg. Hur stor höjning det blir beror bland annat på arbetsinkomstens storlek men kan bli upp till 6 000 kronor per år. Kostnaden beräknas till 16 miljoner kronor 2014. Till följd av förändringen kommer fler att kunna kombinera arbetsinkomst och bostadstillägg och kostnaden beräknas därmed att öka till ca 30 miljoner kronor per år för åren därefter.

Arbetsinkomsten för de ålderspensionärer som har bostadstillägg är förhållandevis låg. Ofta handlar det om oregelbundna och tillfälliga inkomster som därför också kan variera över tid. Det innebär att det ofta kan vara besvärligt för såväl pensionären som Pensionsmyndigheten att upprätthålla kvaliteten på uppgifterna så att rätt bostadstillägg betalas ut. Ett fribelopp på 24 000 kronor per år innebär att små arbetsinkomster inte alls behöver hanteras och är därmed också en förändring som tydligt förenklar hanteringen av bostadstillägg.

3.7 Budgetförslag

3.7.1 1:1 Garantipension till ålderspension

Tabell 3.9 Anslagsutveckling 1:1 Garantipension till ålderspension

Tusental kronor				
2012	Utfall	18 034 909	Anslags-sparande	-471 749
2013	Anslag	16 945 400 ¹	Utgifts-prognos	16 744 000
2014	Förslag	16 359 400		
2015	Beräknat	15 759 900		
2016	Beräknat	14 750 500		
2017	Beräknat	13 990 200		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för garantipension till ålderspension, hustrutillägg samt särskilt pensionstillägg enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

Den långsiktiga trenden är att utgifterna för garantipension minskar. Den genomsnittliga inkomstrelaterade ålderspensionen är högre för yngre och nyblivna pensionärer jämfört med de äldre som redan uppbär pension. Dessutom minskar antalet personer som inte har tjänat in någon inkomstrelaterad ålderspension alls successivt bland de nyblivna pensionärerna.

Antalet ålderspensionärer med garantipension minskar på sikt, det avser både antalet personer som uppbär garantipension och medelbeloppet.

En viktig utgiftsstyrande faktor är prisbasbeloppets utveckling, men utgifterna påverkas också av hur den inkomstrelaterade ålderspensionen (inkomstpension och tilläggspension) utvecklas, eftersom garantipension reduceras av inkomstrelaterad ålderspension. Ju bättre utveckling av den inkomstrelaterade ålderspensionen desto mindre blir behovet av garantipension.

Under perioden 2002–2009 ökade följsamhetsindexeringen mer än prisbasbeloppet och därför minskade behovet av garantipension. Minskningen av de inkomstrelaterade pensionerna 2010 och 2011 innebar i stället en press uppåt på utgifterna för garantipension. För åren 2012 och 2013 har de inkomstrelaterade pensionerna ökat igen vilket har haft en utgifts-sänkande effekt.

Prisbasbeloppet minskar 2014. Detta innebär lägre utgifter för garantipensionen. Samtidigt sänks den inkomstrelaterade ålderspensionen vilket innebär att behovet av garantipension ökar. Sammantaget beräknas utgifterna att minska med cirka 385 miljoner kronor från 2013 till 2014.

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:1 Garantipension till ålderspension

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	16 945 400	16 945 400	16 945 400	16 945 400
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Övriga makroekonomiska förutsättningar	103 000	-155 800	-703 600	-792 300
Volymer	-689 000	-1 029 700	-1 491 300	-2 162 900
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	16 359 400	15 759 900	14 750 500	13 990 200

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 16 359 400 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Garantipension till ålderspension* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 15 759 900 000 kronor, 14 750 500 000 kronor respektive 13 990 200 000 kronor.

3.7.2 1:2 Efterlevandepension till vuxna

Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Övrigt	Totalt
2012	Utfall	14 225 707	Anslags-sparande	-115 192
2013	Anslag	13 884 900 ¹	Utgifts-prognos	13 877 100
2014	Förslag	13 059 200		
2015	Beräknat	12 652 300		
2016	Beräknat	12 316 100		
2017	Beräknat	12 025 300		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för omställningspension, förlängd omställningspension, särskild efterlevandepension och änkepension samt för utgifter för garantipension till dessa förmåner enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

Vid dödsfall kan efterlevande män och kvinnor som inte har fyllt 65 år få efterlevandepension i form av omställningspension. Därutöver kan också änkepension betalas ut till efterlevande kvinnor. Änkepensionen är i vissa fall livsvarig. Utgifterna för anslaget avser till största delen änkepension.

Reglerna för efterlevandepension reformerades fr.o.m. januari 1990 då änkepensionen, i princip, avskaffades. Antalet änkepensioner minskar därför successivt, men på grund av omfattande övergångsregler för framför allt kvinnor som är födda före 1945 kommer änkepension att betalas ut under en lång tid framöver.

De utgiftsstyrande faktorerna för anslaget är främst utvecklingen av prisbasbeloppet och följsamhetsindexeringen. Till skillnad från ålderspensionen omfattas efterlevandepensionerna inte av reglerna för den automatiska balanseringen varför effekten av den ekonomiska nedgången inte blir lika stor jämfört med ålderspensionerna. Eftersom änkepensionen är under avveckling minskar anslagets utgifter långsiktigt. Utgifterna för 2017 beräknas bli 1,85 miljarder kronor lägre än 2013.

Tabell 3.12 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	13 884 900	13 884 900	13 884 900	13 884 900
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Övriga makroekonomiska förutsättningar	20 500	484 700	670 600	1 627 700
Volym	-846 200	-1 717 300	-2 239 400	-3 487 300
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	13 059 200	12 652 300	12 316 100	12 025 300

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 13 059 200 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Efterlevandepensioner till vuxna* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 12 652 300 000 kronor, 12 316 100 000 kronor respektive 12 025 300 000 kronor.

3.7.3 1:3 Bostadstillägg till pensionärer

Tabell 3.13 Anslagsutveckling 1:3 Bostadstillägg till pensionärer

Tusental kronor

2012	Utfall	7 948 605	Anslags-sparande	1 394
2013	Anslag	8 030 700 ¹	Utgifts-prognos	8 189 600
2014	Förslag	8 383 700		
2015	Beräknat	8 215 200		
2016	Beräknat	7 848 900		
2017	Beräknat	7 865 300		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bostadstillägg till pensionärer och särskilt bostadstillägg till pensionärer enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

De utgiftsstyrande faktorerna för anslaget är främst utvecklingen av prisbasbeloppet, boendekostnaderna, inkomstutvecklingen och hur hög benägenheten att ansöka om bostadstillägg är (mörkertalet). På lång sikt beräknas antalet ålderspensionärer med bostadstillägg att minska eftersom nyblivna pensionärer i genomsnitt har högre inkomstrelaterad pension och färre kommer därför att få bostadstillägg.

Till följd av den finansiella krisen minskade ålderspensionerna 2010 och 2011 vilket medförde att den bidragsgrundande inkomsten som används vid beräkning av bostadstillägg minskade. Detta ledde till att behovet av bostadstillägg blev större och utgifterna ökade. Detta innebar att den långsiktiga trenden med minskade utgifter för anslaget tillfälligt bröts. Höjningen av ålderspensionen under 2012 och 2013 har åter minskat utgifterna för bostadstillägg. Sänkningen av pensionerna 2014 beräknas innebära en utgiftsökning.

För att minska andelen med låg ekonomisk standard höjdes bostadstillägget för ålderspensionärer i två steg 2012 och 2013, med totalt 340 kronor per månad och hushåll. Från 2012 höjdes även den skäligen levnadsnivån inom förmånerna särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd. Till följd av ändringarna höjdes anslaget med 500 miljoner kronor fr.o.m. 2012 och med 428 miljoner kronor fr.o.m. 2013.

I syfte att göra det mer lönsamt och enklare att ha arbetsinkomster samtidigt som man är pensionär föreslår regeringen i denna proposition ett fribelopp för arbetsinkomster vid beräkningen av bostadstillägg för pensionärer. Det innebär att en ålderspensionär som har bostadstillägg kan tjäna upp till 24 000 kronor per år utan att bostadstillägget minskas. Till följd av detta föreslås anslaget Bostadstillägg till pensionärer höjas med 16 miljoner kronor 2014. För 2015 beräknas anslaget höjas med 30 miljoner kronor, 2016 med 31 miljoner kronor och 2017 med 29 miljoner kronor.

Tabell 3.14 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:3 Bostadstillägg till pensionärer

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	8 030 700	8 030 700	8 030 700	8 030 700
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	16 000	30 000	31 000	29 000
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar	224 500	155 800	-97 400	-677 400
Volymer	112 500	-1 300	-115 400	483 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	8 383 700	8 215 200	7 848 900	7 865 300

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 8 383 700 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Bostadstillägg till pensionärer* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 8 215 200 000 kronor, 7 848 900 000 kronor respektive 7 865 300 000 kronor.

3.7.4 1:4 Äldreförsörjningsstöd

Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:4 Äldreförsörjningsstöd

Tusental kronor

2012	Utfall	587 866	Anslags-sparande	-166
2013	Anslag	617 800 ¹	Utgifts-prognos	648 100
2014	Förslag	677 900		
2015	Beräknat	713 500		
2016	Beräknat	747 400		
2017	Beräknat	775 500		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för äldreförsörjningsstöd enligt socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

Äldreförsörjningsstöd är en helt inkomstprövad förmån som ska garantera de personer som är bosatta i Sverige och är 65 år eller äldre en viss skäligen levnadsnivå. Dessutom ges ersättning för en skäligen bostadskostnad på högst 6 200 kronor per månad. De utgiftsstyrande faktorerna är främst utvecklingen av prisbasbeloppet, boendekostnader samt inkomstutvecklingen.

Antalet personer som är berättigade till äldreförsörjningsstöd har ökat årligen sedan 2007. Den främsta anledningen till det är att en mindre andel av dem som är födda 1938 eller senare är berättigade till garantipension. De som är födda 1937 eller tidigare kunde efter 10 års bosättningsstid få full garantipension, medan de som är födda 1938 eller senare måste vara bosatta i Sverige i 40 år för att få full garantipension. Detta innebär att behovet av äldreförsörjningsstöd ökar. Antalet personer som är berättigade till äldreförsörjningsstöd påverkas också av andra faktorer t.ex. minskad eller ökad invandring men också av skatteförändringar eftersom äldreförsörjningsstöd beräknas utifrån nettopensionen.

I syfte att förbättra för dem med små marginaler har den skäligen levnadsnivån i äldreförsörjningsstödet höjts både fr.o.m. januari 2012 och januari 2013. Sammantaget motsvarade dessa förbättringar ett höjt äldreförsörjningsstöd med 340 kronor per månad.

Tabell 3.16 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:4 Äldreförsörjningsstöd

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	617 800	617 800	617 800	617 800
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-14 400	-23 100	-11 600	16 800
Volymer	74 500	118 800	141 200	140 900
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	677 900	713 500	747 400	775 500

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 677 900 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 Äldreförsörjningsstöd för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 713 500 000 kronor, 747 400 000 kronor respektive 775 500 000 kronor.

3.7.5 2:1 Pensionsmyndigheten

Tabell 3.17 Anslagsutveckling 2:1 Pensionsmyndigheten

<i>Tusental kronor</i>				
2012	Utfall	544 656	Anslags-sparande	11 358
2013	Anslag	521 591 ¹	Utgifts-prognos	508 683
2014	Förslag	532 396		
2015	Beräknat	538 847 ²		
2016	Beräknat	536 500 ³		
2017	Beräknat	547 805 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 532 396 tkr i 2014 års prisnivå.

³ Motsvarar 522 021 tkr i 2014 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 522 021 tkr i 2014 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Pensionsmyndighetens förvaltningsutgifter.

Kompletterande information

Pensionsmyndighetens verksamhet finansieras dels av anslag på statens budget, dels av de Allmänna Pensionsfonderna (AP-fonderna) och dels av premiepensionssystemet, se tabell 3.18. Förvaltningsanslaget används för administration av garantipension, efterlevandepension till vuxna, bostadstillägg till pensionärer och äldreförsörjningsstöd samt vissa andra pensionsrelaterade förmåner.

Tabell 3.18 Finansiering av Pensionsmyndighetens administration

Tusental kronor

	2013 Prognos	2014 Beräknat	2015 Beräknat	2016 Beräknat	2017 Beräknat
Anslag Förvaltningsanslag	508 683	532 396	538 847	536 500	547 805
Avgiftsinkomster AP-fonderna	477 491	496 231	494 848	503 526	514 093
Avgiftsinkomster premiepensions- fonderna ¹	297 368	313 726	321 386	330 406	337 962
Summa	1 283 542	1 342 353	1 355 081	1 370 432	1 399 860

¹ Exklusive finansiering av amorteringar och ränta för premiepensionssystemets uppbyggnad.**Budget för avgiftsbelagd verksamhet**

Utgifterna för Pensionsmyndighetens administration som avser inkomstgrundad ålderspension täcks av avgifter som tas ut från AP-fonderna och premiepensionssystemet. I premiepensionssystemet ingår även kostnader för skulden i Riksgäldskontoret avseende den räntekontokredit som byggdes upp i samband med bildandet av premiepensionssystemet. För att sprida denna kostnad över flera generationer avbetalas skulden över en längre tid och ska vara slutamorterad till 2018.

Pensionsmyndigheten ska senast den 15 maj varje år lämna en samlad redogörelse och en framställan om ersättning för administrationen av pensionssystemet. Redogörelsen ska dels innefatta kostnaderna för inkomstpension och tilläggspension, som ska täckas genom uttag från Första-Fjärde AP-fonderna och dras från pensionsspararnas inkomstpensionskonton, dels för administrationen av premiepension, som ska täckas genom avgifter som ska dras från pensionsspararnas premiepensionskonton. Redogörelsen innefattar även kostnader för administrationen av ålderspensionssystemet vid Skatteverket och Kronofogdemyndigheten. Regeringen beslutar årligen om avgiftsuttaget från AP-fonderna och premiepensionssystemet.

Tabell 3.19 Uppdragsverksamhet där intäkterna disponeras

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad ¹)
Utfall 2012	879 342	871 006	8 336
- varav AP-fonderna	498 938	490 602	8 336
- varav premiepensionssystemet ²	376 818	376 818	0
- varav övriga intäkter	3 586	3 586	0
Prognos 2013	974 923	910 936	63 987
- varav AP-fonderna	541 478	477 491	63 987
- varav premiepensionssystemet ²	428 945	428 945	0
- varav övriga intäkter	4 500	4 500	0
Budget 2014	970 220	978 556	8 336
- varav AP-fonderna	478 956	487 292	8 336
- varav premiepensionssystemet ²	486 664	486 664	0
- varav övriga intäkter	4 600	4 600	0

Källa: Pensionsmyndigheten, 2013 års prisnivå

¹ Intäkterna från AP-fonderna bygger på att över/underskott regleras två år framåt i tiden.² Inklusiva kostnader för amortering och ränta för premiepensionssystemets uppbyggnad.

Regeringens överväganden

För att stärka Pensionsmyndighetens informationsverksamhet och konsumentskyddande insatser avsätts totalt 20 miljoner kronor. Pensionsmyndighetens förvaltningsanslag tillförs därför 2 miljoner kronor. Övriga 18 miljoner kronor avsätts från AP-fondssystemet och premiepensionssystemet. Medlen tillförs för åren 2014-2017.

Tabell 3.20 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 2:1 Pensionsmyndigheten

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	521 591	521 591	521 591	521 591
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	9 512	15 947	24 242	35 744
Beslut	2 000	2 024	-8 607	-8 788
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt ³	-707	-716	-727	-742
Förslag/ beräknat anslag	532 396	538 847	536 500	547 805

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2013. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2015–2017 är preliminär.

³ Anslaget minskas fr.o.m. 2014 till följd av beräknade samordningsvinster i samband med e-förvaltningsprojekt som genomförs i statsförvaltningen.

Regeringen föreslår att 532 396 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Pensionsmyndigheten* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 538 847 000 kronor, 536 500 000 kronor respektive 547 805 000 kronor.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2014 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 8 000 000 000 kronor för att tillgodose Pensionsmyndighetens behov av likviditet i handeln med fondandelar.

Skälen för regeringens förslag: Pensionsmyndigheten har en särskild kredit enligt 7 kap. 6 § budgetlagen (2011:203). Krediten ska användas för att finansiera likviditetsbehovet i samband med den dagliga fondhandeln i premiepensionssystemet. Behovet av krediten föranleds av det underskott som uppstår på grund av samtidiga köp- och säljtransaktioner med olika likviditetslagrar för fonderna och behovet av handelslager i syfte att effektivisera handeln. De faktorer som framför allt har betydelse för utvecklingen av behovet av krediten är antalet fondbyten, värdet av pensionsspararnas konton och tidsmässig koncentration av fondbyten. För 2013 disponerar Pensionsmyndigheten en kredit för handel med fondandelar intill ett belopp av 9 000 000 000 kronor. Regeringen bedömer med hänsyn till utvecklingen av utnyttjandegraden att krediten i Riksgäldskontoret för handel med fondandelar under 2014 bör uppgå till högst 8 000 000 000 kronor.